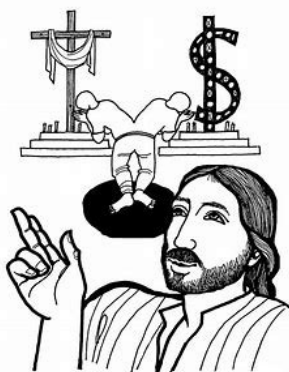

25ste zondag door het jaar

De klacht dat alles om geld draait, is terecht en niet alleen van deze tijd; 't is altijd zo geweest. We horen van Jezus een voorbeeld: de onrechtvaardige rentmeester die een aantal lobby's wist te versieren om in krappe tijden onderdak te hebben en ook te eten. Wij zouden het corruptie noemen want de rentmeester gaf steekpenningen in natura. We lezen het verhaal bij Lukas.

En een oud verhaal uit de joodse tijd vertelt erover hoe de profeet Amos te keer ging tegen de elite. Hij had zeker recht van spreken, want hij was een eenvoudige veeboer en vijgenkweker en kwam op voor de armen die door een kleine kring van machthebbers werd geëxploiteerd.

Thema: "De angst voor wat komt."

EERSTE LEZING uit de profeet Amos (6,1a.4-7)

Hoort toe, gij die de armen verdrukt en de misdeelden in het land verdelgt, gij die redeneert: Wanneer is de nieuwe maan voorbij? dan kunnen wij ons koren verkopen! En wanneer de Sabbat? dan kunnen wij ons graan uitstallen. Dan verkleinen wij de korenmaat, dan verhogen wij de prijs en bedriegen wij met een vervalste weegschaal. Dan kopen wij de kleine man voor geld, de arme voor een paar schoenen, en verhandelen wij zelfs de afval van ons koren. De Heer heeft gezworen bij de heerlijkheid van Jakob: Geen van hun daden zal ik ooit vergeten!

TWEEDE LEZING uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Lucas (16,1-13)

In die tijd sprak Jezus tot zijn leerlingen: 'Er was eens een rijk man. Hij had een rentmeester die bij hem werd aangeklaagd omdat hij diens bezit verkwistte. Hij riep hem dus en vroeg: Wat hoor ik daar van u? Geef rekenschap van uw beheer, want gij kunt niet langer rentmeester blijven. Toen redeneerde de rentmeester bij zichzelf: Wat zal ik doen nu mijn heer mij het rentmeesterschap afneemt? Spitten kan ik niet, en bedelen: daarvoor schaam ik mij. Ik weet al wat ik ga doen opdat ik na mijn ontslag als rentmeester onderdak vind. Hij ontbood de schuldenaars van zijn heer, één voor één, en zei tot de eerste: Hoeveel zijt ge aan mijn meester schuldig? Deze antwoordde: Honderd vaten olie. Maar hij zei: Hier hebt ge uw schuldbekentenis; ga gauw zitten en schrijf: vijftig. Daarop

vroeg hij nog aan een tweede: En hoeveel zijt gij schuldig? Deze antwoordde: Honderd maten tarwe. Hij zei hem: Hier hebt ge uw schuldbekentenis; schrijf: tachtig. De heer prees het in de onrechtvaardige rentmeester dat hij met overleg had gehandeld, want de kinderen van deze wereld handelen onderling met meer overleg dan de kinderen van het licht. Zo zeg ik u: maakt u vrienden door middel van de onrechtvaardige mammon, opdat zij - wanneer die u komt te ontvallen u in de eeuwige tenten opnemen. Wie betrouwbaar is in het kleinste is ook betrouwbaar in het grote; en wie onrechtvaardig is in het kleinste is ook onrechtvaardig in het grote. Zijt ge dus niet betrouwbaar geweest met betrekking tot de onrechtvaardige mammon, wie zal u dan het waarachtige goed toevertrouwen? Als ge niet betrouwbaar zijt geweest in het beheren van andermans goed, wie zal u dan geven wat ge het uwe kunt noemen? Geen knecht kan twee heren dienen, want hij zal dan de een haten en de ander liefhebben, ofwel de een aanhangen en de ander verachten. Gij kunt niet God dienen en de mammon.'

OVERWEGING

Het evenement van prinsjesdag, dierbare mensen, hebben we weer gehad. Het heeft ontegenzeggelijk altijd iets van een spektakel maar ook iets aardigs: al die mensen op z'n paasbest aangekleed te zien zitten in de plooi. Want zo hoort dat. Het kritische is die vertoning als gestalte van de beste bedoelingen van een groot contingent bestuurders en bevoegde gezagsdragers. Ook allemaal ernstig en goed bedoeld, maar toch gaat het over politici die anderen in de verkiezingsstrijd hebben verketterd als de bron van een bestuurlijk faillissement, maar wel tegelijk levend in de overtuiging dat ze met elkaar verder moeten en daarvoor wel concessies zullen doen.

Hoe dan ook, men gaat aan het werk en iedereen heeft zo z'n voorstellen. Dat wil zeggen: de politieke programma's komen op tafel; 100 vaten olie worden er 50, 100 mud tarwe worden er 80, – als het maar aantrekkelijk wordt. De contracten worden niet verscheurd, want dat kun je tegenover je aanhang niet maken. Maar je kunt je ook niet houden aan wat je beloofde, want dan word je als rentmeester eruit gegooid en waar moet je dan nog heen. Voor werken ben je te fijn gebouwd en voor de bijstand kom je uit een te chique familie. Je zoekt dan steun bij hen met wie je gemene zaak maakte, want die hebben vast wel een goeie baan voor je. Zo is het immers. Wanneer je door de cultuurverschillen heen kijkt tussen nu en 2000 jaar geleden staat Jezus' parabel over de onrecht-

vaardige rentmeester dagelijks in de krant. Het was toen ook al zo. Je kunt het nu zo invullen met naam en toenaam.

Kunt u mij, dierbare mensen, in het evangelie iets aanwijzen dat nog meer eigentijds is? Die actualiteit komt ons te hulp; onze voorstelling wordt daardoor aangesproken. Maar de moeilijkheid van het verhaal is natuurlijk, dat Jezus die onbetrouwbare rentmeester bij monde van de ondernemer preees omdat die met overleg te werk was gegaan. Bijbelkenners komen daar niet zo maar uit.

De vraag is daarom: is Jezus' parabel een tijdloze diagnose van de wereld, – een wereld met haar corruptie, opportunisme, valsheid in geschrifte en zo meer? En wil Hij daarmee zijn volgelingen zeggen zich met die wereld niet in te laten? Dat lijkt heel aannemelijk, maar wat doe je dan met de waardering die Jezus ontegenzeggelijk heeft voor de slimheid van die rentmeester?

Als tijdloze diagnose van de wereld liggen de voorbeelden voor het opscheppen, ook in het verleden. Het begon bij de joodse overheid die elke concessie aan de roeping van het volk goed genoeg vond als het maar de zelfstandigheid van het volk dienen kon. De oude joodse geschiedenis is vervuld van collaboratie met de machtsbehoefte van volkeren uit de omgeving. Het ging om het behoud van de joodse staat, maar ging het ook om het geloof? Tegen die achtergrond is Jezus' parabel begrijpelijk. Je moet slim zijn voor je eigen behoud. De katholieke Kerk heeft die traditie eeuwen lang voortgezet en schrijft een geschiedenis die in dat opzicht van de joodse nauwelijks verschilt.

Vanaf halverwege de 19de eeuw ging er veel veranderen, maar de wereld liet zich kennen. Bijvoorbeeld, de eerste sociale encycliek "Rerum novarum" kwam in 1891 als verzet tegen een economisch bestel dat in Europa bittere armoede zaaide. Maar de ondernemers lieten het zich niet zeggen. Ze sloten zich aaneen en bespraken de voorwaarden om hun welstand te kunnen handhaven. Of ook, dichterbij: in 1968 schreef Paulus de VIde de encycliek "Populorum progressio" over de oorzaken van de armoede in de hele wereld. Ik citeer u een regel: *"Niemand heeft het recht opzij te leggen wat hij over heeft, zolang er op de wereld nog mensen zijn die het allernoodzakelijkste moeten missen."* We zijn nu 51 jaar verder en de groten der aarde komen bijeen aan de conferentietafels in Davos; ze praten over de toestand op de wereld, maken wanhoopsgebaren en afspraken, die niet verder gaan dan het behoud van hun eigen welvaart.

Dierbare mensen, wat doen we met dat evangelieverhaal? Jezus preees immers die rentmeester om zijn slimheid en overleg, terwijl je gezond verstand zegt dat je het niet kunt goedkeuren. Jezus zei er wel bij: "De kinderen van deze wereld handelen onderling met meer overleg dan de kin-

deren van het licht." Misschien bedoelde Hij dát wel: – dat we in het leven van de Kerken met meer overleg te werk zouden moeten gaan en daarvoor een voorbeeld zouden kunnen nemen aan de wereld, maar natuurlijk zonder haar praktijken te kopiëren.

En wat doen we dan met het advies je vrienden te maken door middel van de onrechtvaardige mammon (de god van het geld)? Vraagt u het me niet, want ik weet het niet. Ik heb er wel 'ns over gelezen (– niet meer dan een onbewijsbare veronderstelling –), dat er in de geloofsgemeenschap waarvoor Lukas verantwoordelijk was, praktijken zouden zijn geweest die kritiek verdienden en dat Lukas zich toen Jezus' parabel heeft herinnerd en zich daarmee heeft verdedigd.

Het blijft allemaal wat in de schaduw, – niet in het duister want één ding staat vast: het einde van die moeilijke tekst laat geen ruimte voor misverstaan: "Geen knecht kan twee heren dienen, ... je kunt niet God dienen én de mammon." Die uitspraak hoort niet tot de diagnose van de manier waarop kerk en wereld met elkaar omgaan, maar hoort wel te staan boven het recept voor genezing: Je kunt niet God dienen en tegelijk jezelf. Je kunt niet God dienen en vervolgens geheel naar eigen wens je agenda invullen. Je kunt niet de armen van de wereld hun lijden verlichten en tegelijk je eigen vermogen beveiligen. Je kunt niet je eigen gebedsleven inhoud blijven geven en tegelijk door je levensstijl de voorwaarden voor je gebed teniet doen.

Dierbare mensen, ik ga sluiten. De diagnose gaat eigenlijk niet over geld maar over de noodzaak van een keuze tussen eigenmachtigheid en overgave. Ik denk dikwijls: mensen die zichzelf kiezen, zullen consequent zichzelf vinden en niemand anders. Zodra je kiest voor de ander, kies je voor de roeping van het evangelie.

(– Ruimte voor aantekeningen –)

